

سنجش تاثیر کیفیت طراحی در امنیت فضای شهری (نمونه موردی: خیابان امام خمینی ارومیه)

علیرضا سلیمانی^۱، احمد آفتاب^{۲*}، افسانه پاکروان^۳

^۱ استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور
^۲ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل
^۳ دانشجوی کارشناسی مهندسی شهرسازی

چکیده

رویکرد امنیت از طریق طراحی، یکی از موثرترین و کاراترین رویکردها در زمینه ارتقاء امنیت شهری است که می‌تواند نقش بسزایی در ایمن‌سازی فضاهای شهری ایفا نماید این رویکرد تاکنون در ایران معرفی نشده و مورد استفاده قرار نگرفته است. بدین منظور، هدف از این مقاله ارائه مدلی تحلیلی برای سنجش امنیت شهری و معرفی رویکرد امنیت از طریق طراحی است. در این راستا، خیابان امام خمینی (ره) ارومیه که به دلیل ویژگی‌هایی مانند تراکم جمعیتی بالا، فرسودگی و فشردگی بیش از حد بافت و گسیختگی کالبدی دارای مشکلاتی نظیر پایین بودن وضعیت امنیت شهری و وجود احساس ناامنی در بین ساکنان است، به عنوان نمونه بررسی می‌شود. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی بکارگرفته شده در این پژوهش از نوع کاربردی می‌باشد. و اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه و با اخذ نظرات شاغلین، مغازه‌داران و عابریین پیاده حاضر در محدوده به دست آمده است. برای ارزیابی و پردازش اطلاعات، از تکنیک swot و آزمون فریدمن در قالب نرم‌افزار spss استفاده شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که امنیت فقط از طریق طراحی استانداردهای کالبدی مناسب امکان پذیر نمی‌باشد. بدین منظور طراحی فضا در جهت افزایش دید و نظارت عمومی و افزایش روشنایی در خیابان‌ها، حضور مستمر و فعال نیروی انتظامی، سالم‌سازی محیط از طریق جمع‌آوری افراد ناسالم، کف‌سازی مطلوب و ... در قالب استراتژی انطباقی پیشنهاد شده است.

کلید واژه‌ها: فضاهای شهری، احساس امنیت، مدل swot، خیابان امام ارومیه

مقدمه و بیان مسئله

فضای شهری بستر زندگی و فعالیت شهروندان است و با توجه به ویژگی‌های افراد و گروه‌های سنی، اجتماعی و جنسی، باید بتواند محیط امن، سالم و پایدار و جذابی فراهم کند و به شیوه مناسبی به نیازهای مختلف تمام

گروه‌های اجتماعی پاسخ دهد (گلی، ۱۳۹۰: ۱۴۴). احساس امنیت در فضاهای شهری یکی از مهم‌ترین شاخص‌های کیفیت فضا محسوب می‌شود. با افزایش ضرورت ایجاد امنیت در جوامع، ابزار، شیوه‌ها و رویکردهای ایجاد و حفظ آن دستخوش تحول شده است (پیشگامی فرد و احمدی، ۱۳۸۹: ۴۹). در بسیاری از موارد نوع طراحی فضای کالبدی، نقشی که مکان خاصی به خود می‌گیرد و ابعاد اجتماعی یک محدوده منجر می‌گردد که فضاها امن و یا بالعکس ناامن گردند (ادیبی سعدی نژاد و عظیمی، ۱۳۹۰: ۳)، عواملی که امنیت شهری را از بین می‌برند و موجب تهدید یا کاهش امنیت شهرهای بزرگ می‌شوند، بسیارند و برخی فضاهای شهری یکی از عوامل اصلی تهدیدکننده امنیت شهرها هستند، این فضاها معمولاً از دید محفوظ هستند به همین خاطر فضاهای دنج و مطمئنی برای فعالیت‌های غیرمجاز و ناهنجار محسوب می‌شوند (اعتمادی فر، ۱۳۸۹: ۲۸۷). در میان بارزترین ویژگی‌های تأثیرگذار محیط بر انسان نمادها، نشانه‌ها، تناسبات، صدا، نور و عملکرد می‌باشد که این‌ها مانند وجوه مادی و ظاهری بوده و اثرات ناشی از آنها را در مقولاتی چون هویت، تشخیص، احساس تعلق به مکان، احساس امنیت، احساس حقارت و تذکر معانی معنوی و روحانی می‌توان مورد توجه و بررسی قرار داد (قرائی، ۱۳۹۱: ۱۹). برخی از فضای امن به فضای قابل دفاع یاد می‌کنند که در واقع فضاهایی هستند که اشخاص بیشتر در آن فعالیت می‌کنند و احساس امنیت بیشتری از آن درک می‌شود و کمتر به فعالیت‌های مجرمانه اجازه وقوع داده می‌شود. اگر فضاهای موجود را به دو دسته فضاهای زیرسقفی و در هوای آزاد تقسیم کنیم، فضاهای داخلی و به اصطلاح زیرسقفی، باید ویژگی‌هایی نظیر لزوم حفظ خلوت و انزوا را داشته باشند و بر عکس فضاهای خارجی یا در هوای آزاد محلی برای تعاملات اجتماعی، در معرض عموم قرار گرفتن و فضاهایی قابل تجربه و به طور مساوی برای همه در جهت زندگی سالم باشند، شهر و فضاهای آن باید ایمنی و امنیت را به طور مشابه برای همه ساکنان و ناظران فراهم بکند (الیاس زاده مقدم و ضابطیان، ۱۳۸۹: ۴۴). به رغم آنکه مساله امنیت در هر جامعه یک مساله پیچیده و دارای ابعاد متنوع و متعدد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی می‌باشد، در تامین این نیاز نمی‌باید از نقش و تاثیر عوامل محیطی غافل شد. از آنجایی که برخی مناطق شهری نسبت به سایر مناطق بیش‌تر در برابر خطر ناشی از بروز جرم می‌باشند، بر این اساس لزوم توجه به ارتباط میان آسیب‌پذیری افراد در فضاهای شهری و طراحی محیط زندگی بیش از پیش آشکار می‌شود (Brunsdon, 1995: 9) به عبارت دیگر طراحی مناسب و استفاده ی درست از محیط می‌تواند علاوه بر پیشگیری از وقوع جرم، کیفیت زندگی را بهبود بخشیده و ترس از جرم را کاهش دهد (Crowe, 2000: 46). در گذشته به علت وجود روابط چهره به چهره و حاکم بودن نظارت‌های اجتماعی خودجوش احساس امنیت بیشتری وجود داشته است اما در جوامع شهری امروز با توسعه شهرها و ایجاد بزرگراه‌ها و خیابان‌های شهری این روابط چهره به چهره تبدیل به حرکت تند سواره شده است و امنیت سیمای دیگری به خود گرفته است. بنابراین توجه به مساله امنیت در خیابان‌های شهری به عنوان بخشی از فضاهای عمومی شهری ضروری می‌باشد. در این راستا هدف پژوهش حاضر، ارزیابی کیفیت طراحی فضاهای شهری در خیابان امام ارومیه از لحاظ معیارهای کالبدی و بصری و تأثیر آن بر میزان امنیت می‌باشد.

مبانی نظری پژوهش

امنیت

امنیت در فرهنگ فارسی نیز به معنای آزادی و آرامش، فقدان ترس و عدم هجوم دیگران بیان شده و در فرهنگ علوم رفتاری نیز دو معنا از این واژه شامل ((یک حالتی که در آن ارضای احتیاجات و خواسته‌های شخصی انجام شود)) و (احساس ارزشی شخصی، اطمینان خاطر، اعتماد به نفس و پذیرشی که در نهایت از سوی طبقه‌های اجتماعی نسبت به فرد اعمال می‌شود) مطرح شده است (ماندل، ۱۳۸۷: ۴۴ و صالحی، ۱۳۸۷: ۸۶-۹۲). واژه امنیت

می‌تواند در دو بعد ذهنی و عینی قابل اندازه‌گیری باشد، در مفهوم عینی، اندازه‌گیری فقدان تهدید علیه ارزش‌ها است و در مفهوم ذهنی، فقدان احساس ترس از اینکه چنین ارزش‌هایی مورد حمله قرار خواهد گرفت. پیوند ارزش‌های اجتماعی با واژه امنیت بر اهمیت هر چه بیشتر این موضوع افزود و دانشمندان اجتماعی بر این باور بودند هیچ چیز جز به اندازه کم‌رنگ شدن ارزش‌ها جامعه را تهدید نمی‌کند (یوسفی، ۱۳۹۳: ۱۱۵). براین اساس در مطالعات و پژوهش‌های شهری، همواره امنیت به عنوان یکی از معیارهای اصلی کیفیت و از شاخص‌های مهم سنجش کیفیت زندگی شهری مورد توجه صاحب نظران قرار گرفته است و امروزه معیار امنیت ساکنان شهر با عدم هراس و اضطراب آن‌ها از تأسیسات، راه‌ها، ساختمان‌ها، اتفاقات غیر مترقب‌های که امکان وقوع آن‌ها در شهر وجود دارد مورد سنجش قرار می‌گیرد (شیعه، ۱۳۸۶: ۴۴) لذا در جدول شماره مهمترین شاخص‌های کیفیت مطلوب فضاهای عمومی شهری در اندیشه صاحب‌نظران مورد اشاره قرار گرفته که این شاخص‌ها چه مستقیم و چه غیرمستقیم در نگرش و رفتار شهروندان در عرصه زندگی شهری تأثیرگذار خواهد بود.

جدول ۱: مؤلفه‌های کیفیت مطلوب شهری

نظریه پرداز	مؤلفه‌های کیفیت مطلوب شهری
ساوت ورث	دسترسی، راحتی و آسایش، سرزندگی و حیات شهری، شادی و شغف، شکل، حفاظت از محیط، تنوع و تجانس، معنی، خوانایی ساخت، بازبودن فضاها، مرمت و نگهداری، سلامتی و ایمنی (بحرینی، طیبیان، ۱۳۷۷: ۴۴)
ماسلو	تامین کلیه نیازهای فیزیکی، ایمنی و امنیت و حفاظت، محیط اجتماعی هدایتگر، یک تصویر ذهنی و شهرت خوب، فرصت خلاق بودن، از نظر زیباشناسی مطبوع (براندی‌فری، ۱۳۸۳: ۵۳)
دانیل کاپون و ماری روچ	ارائه عوامل تنش‌را در زندگی شهری: آلودگی و از بین رفتن منابع، ترس، آلودگی، یکدستی بیش از حد جامعه، آب و هوای بد، زمان بیش از حد سفر، وضع نامناسب مسکن، خدمات غیرکارا، فقر و بیکاری، مقیاس غیرانسانی ساختمان‌ها، تفریح ناکافی، نرخ رشد خیلی زیاد، خطرات و بیماری‌ها، فقدان تماس با طبیعت، جدایی اجتماعی، تغذیه (لینچ، ۱۳۷۶: ۴۸۷)
هیلدر براندفری	تامین نیازهای ساکنین، ایمنی و امنیت و حفاظت، از نظر بصری سازمان‌یافته و منظم، محیط اجتماعی هدایت کننده و تقویت کننده حس مکان، تصویر ذهنی مناسب، شهرت و اعتبار خوب، افزایش حس اعتماد و منزلت، فرصت خلاق بودن و شکل دادن به فضای شخصی، دارای جنبه زیباشناسانه و از نظر کالبدی قابل تصور (براندفری، ۱۳۸۳، ۳۰)
موسسه PPs	دسترسی و به هم پیوستگی، آسایش و منظر، استفاده‌ها و فعالیت‌ها، اجتماع‌پذیری (سیفایی، ۱۳۸۴)

(مویدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۶۴)

امنیت شهری در کالبد شهری

امنیت را با توجه به مطالعات صورت گرفته می‌توان به طور کلی در سطوح مختلفی همچون امنیت عمومی، اجتماعی، کارکردی، شهری، کالبدی و محیطی مورد تحلیل و بررسی قرار داد. فضاهای عمومی شهری نیز به عنوان بخش کالبدی عرصه عمومی که تجلی کالبدی این عرصه محسوب می‌شوند؛ در تعامل نزدیکی با موضوع امنیت قرار می‌گیرند. چراکه «در اهداف تئوری‌های شهرسازی اجتماعی، ورود به مکان‌های عمومی شهر به توازن بین کنترل‌های اجتماعی و صمیمیت، امنیت و احساس ناامنی، آشنا و غریبه، شباهت‌ها و تفاوت‌ها بستگی دارد. بنابراین شهرها هم محل ترس و تمایل و هم تهدید و فرصت می‌باشند که هم جاذبه و هم دافعه ایجاد می‌کنند» (Siebel, 2003). جین جیکوبز، یکی از نظریه‌پردازان حوزه مطالعات شهری، در تبیین امنیت شهری موضوع تعامل فضای فیزیکی و

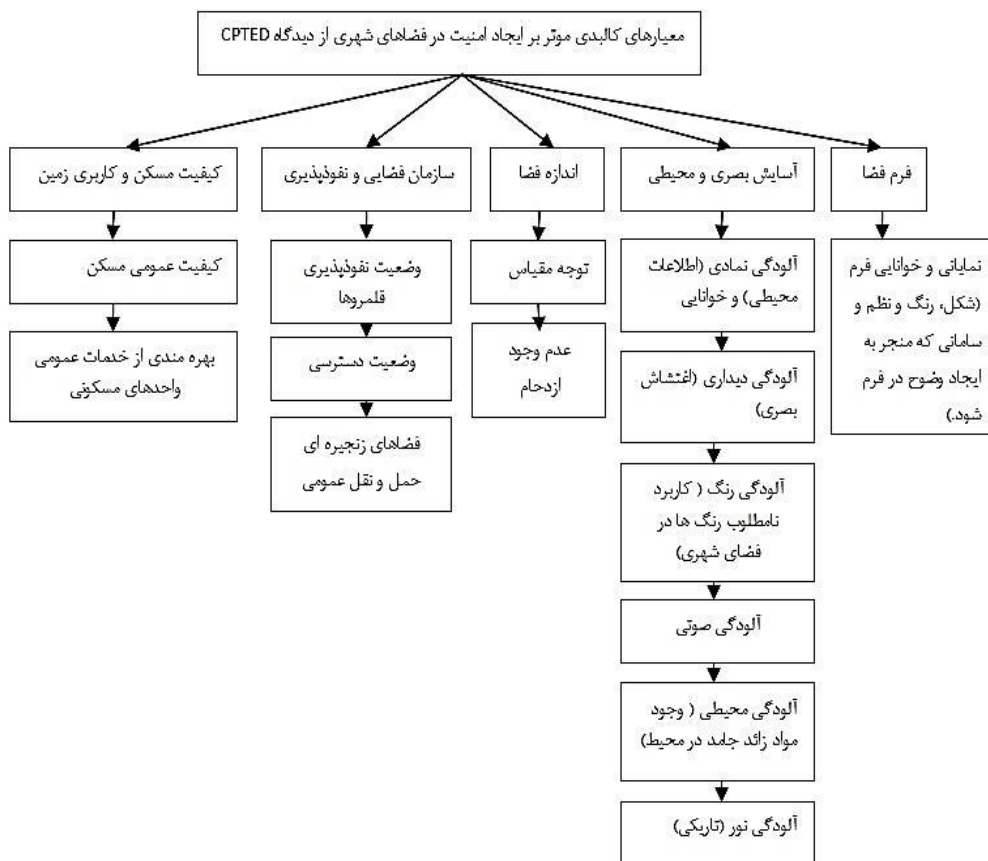
فرآیندهای اجتماعی که محیط را می‌سازند را مورد توجه قرار داده و بر فعال بودن فضا به عنوان عاملی در ایجاد یک محیط امن و موفق تأکید می‌کند. وی ایجاد حرکت، استفاده‌ی فعال از سطح خیابان، برنامه‌ریزی فعالیت‌های خیابانی و مراقبت‌های طبیعی از این فعالیت‌ها را به عنوان مؤلفه‌های پراهمیتی در جهت ساختن یک محیط خوب شهری قلمداد می‌کند. همچنین گروه بیل هیل پیر نیز با استفاده از نرم افزار اسپیس سینتکس با تمرکز بر بعد کالبدی، تجمیع خیابان‌ها و لایه‌های آن را به عنوان مؤلفه‌های کلیدی در ایجاد محیط امن شهری معرفی کرده‌اند. از نظر این گروه بهترین محیط‌های شهری، آنهایی هستند که بخوبی با الگوی شهر، یکپارچه شده‌اند و امنیت عمومی را ترویج می‌کنند (Boyle ana et al, 2001: 566). در این راستا می‌توان بر این موضوع تأکید داشت که برخی از مکان‌ها بر پایه ترس ساخته شده‌اند، ترس از فعالیت‌های منفی، ترس از برخورد با مردم، ترس از عبور از خیابان‌ها، حتی ترس از آب و هوا و این ترس‌ها موجب قفل شدن افراد در محیط شده و ارتباط با جهان پیرامون را قطع کرده و یا محیط‌های عمومی را سخت و غیرجذاب می‌کند. وجود دیوارهای تیره و ساختمان‌های غول‌آسا که خارج از مقیاس هستند و خیابان‌هایی که وحشت آور می‌باشند، به جای این که حس مکان ایجاد کند، بیشتر محلی برای عبور محسوب می‌شود (www.pps.org, 2006). لذا شهروندان در مواجهه با این فضاها به طور عمومی دو راه ذیل را در پیش خواهند گرفت:

- ۱- رفتارهای کناره‌گیرانه و محدودکننده، مثل اجتناب کردن از حضور در مکان‌های ناامن، یا باهم رفتن به این مکان‌ها و یا کمتر بیرون رفتن در مواقع غیرضروری.
- ۲- رفتارهای محافظه‌کارانه، مثل روش‌های دفاع شخصی، که البته هیچ کدام از این واکنش‌ها نمی‌توانند ترس از جرم را کاهش دهند (Howard, 1999: 224).

یکی از رویکردهای مطرح در شهرسازی برای ارتقا امنیت در فضاهای شهری، رویکرد CPTED¹ (پیشگیری از جرایم با استفاده از طراحی محیطی) می‌باشد. این رویکرد یک پیشنهاد روش‌شناسی طراحی است که بر اساس آن با به کارگیری طراحی مناسب و هدفمند محیط انسان ساخت، معماران و شهرسازان می‌توانند مجال ترس از جرم و تبهکاری را کاهش داده و کیفیت زندگی را بهبود بخشند (Cozens, 2008: 6). نمودار شماره ۱، معیارهای کالبدی تأثیرگذار در کاهش جرم خیزی فضا بر اساس رویکرد CPTED را نشان می‌دهد.

در مجموع موضوع «امنیت کالبدی» با توجه به اینکه در تعامل مستقیم با شهر قرار دارد مورد تأکید صاحب‌نظران حوزه شهرسازی قرار گرفته و آن را مایه آسایش و آرامش و احساس رضایتی که شهروندان در نتیجه افزایش کارایی و مطلوبیت محیط و کالبد می‌دانند که این مطلوبیت با برنامه‌ریزی دقیق، طراحی سنجیده و نظارت کافی در فضای شهری حاصل می‌شود (حسینی، ۱۳۸۷). لذا از آنجایی که منظر به عنوان بخشی موضوعی از کالبد نقش ایفا می‌نماید، این امکان را دارد تا به نوبه خود تأثیر بسزایی نیز بر افزایش یا کاهش احساس امنیت شهروندان داشته باشد، به همین منظور نیز قابلیت امکان سنجش نقش آن از نگاه شهروندان و کاربران وجود دارد.

¹ crime prevention through environmental design

شکل ۱: معیارهای کالبدی مؤثر بر ایجاد امنیت در فضاهای شهری از دیدگاه رویکرد CPTED (Minnery et al, 2005 و صالحی، ۱۳۸۷)

پیشینه پژوهش:

تحقیقات بسیاری نشان داده‌اند که متغیرهای گوناگونی در افزایش یا کاهش احساس امنیت فضاهای عمومی شهری نقش دارند. زمینه نظری شروع مباحث جرم‌شناسی و امنیت شهری را باید از مکتب جامعه‌شناسی شیکایو و مطالعات اولیه‌ی اکولوژی شهری دانست. مکتب اکولوژی شهری با افرادی چون پارک در سیر تکوینی خود به بررسی پدیده‌های اجتماعی مانند جرم و جنایت امراض روانی در شهرها و ترسیم نقشه‌های آن پرداخت در ایده پارک، مناطق شهری از پیشرفت و ترقی انگیزه‌های ساکنان جلوگیری می‌کند و سبب جدایی‌گزینی اجتماعی می‌شود. چارچوب و کالبد شهری تاثیرات عمیقی بر انواع سکونت‌های اجتماعی - فرهنگی شهری دارد (Bayanloo, 2007:37). اولین تحقیق در زمینه ارتباط بین محیط شهری و امنیت در سال ۱۹۶۱ توسط جین جکوبز انجام گرفته است. وی بیان می‌کند که آرامش فضای شهری از ابتدا به وسیله شبکه ناخودآگاه و پیچیده اجتماعی و استانداردهای موجود میان مردم حفظ شود (جکوبز، ۱۳۸۶) جیمزکیو ویلسون و جورج کینگ نظریه پنجره‌های شکسته را مطرح کردند. این نظریه حاکی از این است که پیوند مستقیمی بین ظاهر آشفته و بی‌نظم خیابان‌ها و ساختمان‌ها و وقوع جرم وجود دارد (گیدنز، ۱۳۷۷). در سال ۲۰۰۹ مطالعه‌ای در کالیفرنیا با عنوان «ترس زنان از قربانی شدن در حمل و نقل» صورت گرفت. این مطالعه به بررسی امنیت زنان در حمل و نقل و به وسیله نظرسنجی از اپراتورهای آژانس‌های حمل و نقل ایلات متحده، پرداخته است. پژوهش دیگری تحت عنوان «تبیین جامعه‌شناختی امنیت در بین شهروندان تهرانی در سال ۱۳۸۷»، با هدف بررسی متغیرهای مؤثر بر احساس امنیت توسط بهرام بیات انجام گرفته، یافته‌ها

نشان می‌دهد که بین متغیرهای جنسیت، منطقه محل سکونت، سن و تأهل، هویت، اعتماد، تعلق محل‌های و کالبد شهر با احساس ناامنی رابطه معناداری وجود دارد. «شاخص تحلیل امنیت در فضاهای شهری» عنوان تحقیق دیگری است که در سال ۱۳۹۰ توسط صالحی‌امیری و همکاران در سومین کنفرانس مدیریت و برنامه‌ریزی شهری در مشهد ارائه شده است. نتیجه بدست آمده از این پژوهش بیان می‌کند که کاربری خوب اراضی سبب تأمین رضایت ساکنان در محل شده و به تبع آن مسئولیت‌پذیری افزایش مراقبت از فضاها و در نتیجه کاهش احساس ناامنی ساکنان می‌شود. سرائی و سروری (۱۳۹۳)، در مطالعه «عوامل کاهش احساس امنیت و افزایش احساس ترس در فضاهای شهری» معتقدند که عامل امنیت در مقایسه با سایر ابعاد مطرح در ادبیات رایج توسعه پایدار شهری کمتر مورد توجه جدی و نظام‌مند افراد مرتبط با مسائل شهری قرار گرفته است. از این‌رو طراحی فضاهای شهری بر اساس افزایش دو مؤلفه امنیت و ایمنی به عنوان بسترسازی برای توسعه پایدار شهری ضروری است که لازمه این امر شناخت صحیح و علمی عواملی که همواره در فضاهای شهری ما امنیت شهری را تهدید می‌کنند، می‌باشد. نتیجه پژوهش لطفی و همکاران (۱۳۹۳)، تحت عنوان «بررسی احساس امنیت در فضاهای عمومی (مطالعه موردی کلانشهر شیراز)»، نشان می‌دهد که کسانی که در مناطق محروم‌تر و پایین شهر زندگی می‌کنند، از لحاظ امکانات زندگی و آشنایی گسترده‌تر با احساس امنیت، تجربه کمتری دارند، در نتیجه به نظر می‌رسد همین تجربه زیستی کمتر در مورد احساس امنیت، موجب می‌شود که وقتی امکانات و تمهیدات اولیه‌ای در فضاهای عمومی منطقه خویش می‌بینند، آن را قابل توجه و چشمگیر کرده و در نتیجه امنیت بیشتری را احساس کنند.

روش پژوهش

بدین ترتیب بر اساس دیدگاه‌های فوق‌الذکر، نوع تحقیق کاربردی و رویکرد حاکم بر فضای تحقیق توصیفی - تحلیلی می‌باشد. به منظور پاسخگویی به سوالات تحقیق در محدوده مورد مطالعه، به دو صورت اسنادی (داده‌های ثانویه) و پیمایشی (داده‌های اولیه) و ابزار مورد استفاده در روش پیمایشی پرسش‌نامه و مصاحبه بوده است جامعه آماری شامل مغازه داران و عابریین پیاده حاضر در محدوده بودند که ۱۳۵ نفر با ضریب اطمینان ۹۵ درصد به عنوان حجم نمونه با استفاده از مدل کوکران انتخاب گردیده‌اند؛ روایی صورتی^۱ پرسش‌نامه توسط پانل متخصصان^۲ مورد تایید قرار گرفت. مطالعه راهنما با تعداد ۳۰ پرسش‌نامه صورت گرفت و با داده‌های کسب شده و استفاده از فرمول ویژه کرونباخ آلفا در نرم افزار SPSS، پایایی پرسش‌نامه تحقیق ۰/۷۸۸ بدست آمد. از طیف لیکرت برای تهیه پرسش‌نامه استفاده شده و عملیات آماری و داده‌پردازی با استفاده از بسته نرم‌افزاری SPSS (آزمون ناپارامتریک فریدمن) و برای ارائه استراتژی‌های مناسب از مدل SWOT استفاده شده است.

مدل SWOT

این مدل با ایجاد شرایط و رویکرد سیستمی، شرایط تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت‌ها و تهدیدات برون سیستمی را فراهم می‌سازد (Srivastava et al. 2005) اطلاعات جمع‌آوری شده در طول فرایند ارزیابی اغلب منجر به شناسایی مسائل استراتژیک می‌گردد (Bryson, 2004). پیام اصلی تحلیل استراتژیک درونی و بیرونی، پیشرفت و حرکت رو به جلو براساس قوت‌ها، به حداقل رساندن ضعف‌ها و فراهم کردن زمینه‌های قابل بهبود، غنیمت شمردن فرصت‌ها و خنثی کردن تهدیدها می‌باشد بنابراین رایج‌ترین کاربرد آن فراهم کردن چارچوب منطقی

¹ Face Validity

² Panel of Expert

برای هدایت نظامند بحث‌های سیستم، راهبردهای مختلف و در نهایت انتخاب راهبرد است. شکل شماره به صورت شماتیک چهارچوب روش سوات را نشان می‌دهد.

محیط داخلی		ماتریس SWOT	
نقاط ضعف	نقاط قوت	فرصت‌ها	تهدیدات
<p>WO</p> <p>راهبرد انطباقی یا بازنگری (حداکثر - حداقل)</p>	<p>SO</p> <p>راهبرد تهاجمی (حداکثر - حداقل)</p>	<p>فرصت‌ها</p>	<p>تهدیدات</p>
<p>WT</p> <p>راهبرد تدافعی (حداقل - حداقل)</p>	<p>ST</p> <p>راهبرد اقتضایی یا تنوع (حداقل - حداکثر)</p>		

شکل ۲: ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژی‌ها (منبع: مافی و سقایی، ۱۳۸۸).

راهبرد دفاعی (راهبرد حداقل - حداقل): هدف کلی این راهبرد، که می‌توان آن را "راهبرد بقاء" نیز نامید، کاهش ضعف‌های سیستم به منظور کاستن و خنثی‌سازی تهدیدات است. در قلمرو فعالیت‌های مدیریتی، سازمانی که با تهدیدات خارجی و ضعف‌های درونی روبرو است، در واقع با وضعیت وخیمی سر و کار دارد، لذا می‌بایست برای بقاء خود جنگیده و راهی برای دفاع از خود جستجو نماید.

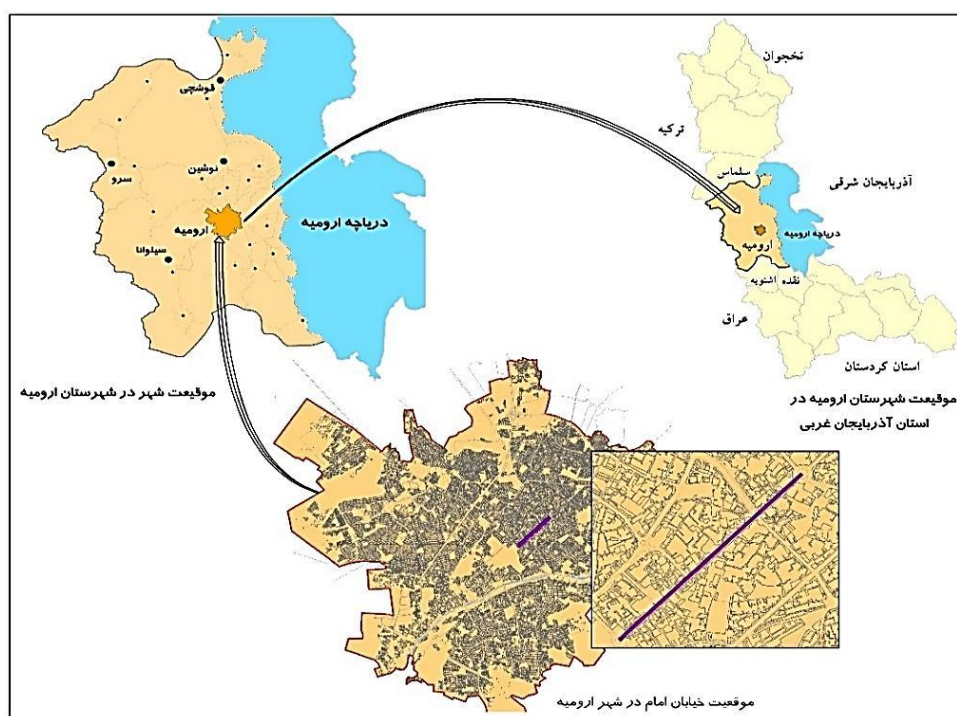
راهبرد انطباقی (راهبرد حداقل - حداکثر): راهبرد انطباقی تلاش دارد تا با کاستن از ضعف‌ها بتواند حداکثر استفاده را از فرصت‌های موجود ببرد. یک سازمان ممکن است در محیط خارجی خود متوجه وجود فرصت‌هایی شود، ولی به واسطه ضعف‌های سازمانی خود قادر به بهره‌برداری از آن نباشد. در چنین شرایطی اتخاذ راهبرد انطباقی می‌تواند امکان استفاده از فرصت را فراهم آورد.

راهبرد اقتضایی (حداکثر - حداقل): این راهبرد بر پایه بهره‌گرفتن از قوت‌های سیستم برای مقابله با تهدیدات تدوین می‌گردد و هدف آن به حداکثر رساندن نقاط قوت و به حداقل رساندن تهدیدات است. با این وجود از آنجا که تجارب گذشته نشان داده است که کاربرد نابجای قدرت می‌تواند نتایج نامطلوبی به بار آورد. هیچ سازمانی نباید به طور نسنجیده از قدرت خود جهت رفع تهدیدات استفاده کند.

راهبرد تهاجمی (حداکثر - حداکثر): تمام سیستم‌ها خواهان وضعیتی هستند که قادر باشند توأمان قوت و فرصت‌های خود را به حداکثر برسانند. بر خلاف راهبرد دفاعی که یک راه حل "واکنشی" است، راهبرد تهاجمی یک راه حل "کنش‌گر" می‌باشد. در چنین وضعیتی سازمان با استفاده از نقاط قوت خویش جهت گسترش بازار تولیدات و خدمات خود گام برمی‌دارد. باید توجه داشت که اگر چه هر سازمانی ممکن است موقتاً از راهبردهای سه‌گانه قبلی استفاده نماید، لیکن خواست و تلاش همه سازمان‌ها نیل به وضعیتی است که در آن با استفاده از نقاط قوت خود از فرصت‌های موجود در محیط خارجی نهایت بهره را ببرند. به بیان دیگر، راهبردهای چهارگانه به لحاظ سطح تکامل دارای نظم سلسله‌مراتبی بوده و از راهبردهای "واکنشی یا حفظ و بقاء سیستم" تا راهبردهای "کنش‌گر یا نیل شدن سیستم به چشم‌اندازهای جدید در آینده" در نوسان می‌باشند. به عبارت دیگر در حالی که راهبرد دفاعی نوعی راه حل "روندگرا" است، راهبرد تهاجمی را باید نوعی راه حل "چشم‌اندازگرا" دانست.

محدوده مورد مطالعه:

شهر ارومیه به عنوان یکی از کلان‌شهرهای ایران، به عنوان مرکز اداری - سیاسی استان آذربایجان غربی و شهرستان ارومیه در شمال غربی ایران واقع شده است. این شهر، در جلگه‌ای به طول ۷۰ و عرض ۳۰ کیلومتر درکنار دریاچه ای به همین نام و در ۳۷ درجه و ۳۳ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۴ دقیقه طول شرقی واقع شده است. ارتفاع این شهر از سطح دریا ۱۳۱۳ متر و فاصله زمینی ارومیه تا تهران حدود ۹۵۱ کیلومتر است و بر پایه‌ی آخرین سرشماری نفوس و مسکن، در سال ۱۳۹۰، تعداد جمعیت ساکن شهر ارومیه بالغ بر ۶۶۷۰۴۹۹ نفر، دهمین شهر پرجمعیت ایران و دومین شهر پرجمعیت منطقه شمال غرب ایران به‌شمار می‌آید (رهنما و آفتاب، ۱۳۹۰: ۱۵۷).

شکل ۳: محدوده مورد مطالعه (منبع: نگارندگان)

خیابان امام خمینی در مرکز شهر ارومیه قرار دارد که دارای بافت قدیمی و تاریخی و ساختمان‌های قدیمی و فرسوده و فاقد استحکام لازم در برابر خطرات طبیعی است و مرکز تجاری اجتماعی شهر محسوب می‌شود. خیابان امام در حال حاضر میان دو میدان مرکز (ولایت فقیه) و میدان انقلاب (ایالت) محصور است. این خیابان در منطقه ۴ از مناطق چهارگانه شهر ارومیه واقع شده است.

بحث و تحلیل

نتایج توصیفی

در این بخش آمارهای توصیفی موکد ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌گویان، مربوط به پرسش‌نامه که به منظور سنجش میزان امنیت در خیابان امام می‌باشد ارائه می‌شود؛ ۷۷ نفر از پاسخگویان (۶۰ درصد نمونه آماری) زن، ۵۲ نفر (۴۰ درصد) را مرد تشکیل داده است. بیشترین درصد را گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال به خود اختصاص دادند در بررسی سطح تحصیلات افراد می‌توان عنوان کرد که ۲۹/۴ درصد افراد دیپلم، ۱۳ درصد فوق دیپلم، ۳۱/۷ درصد لیسانس با بالاترین فراوانی و ۲۵/۹ درصد فوق لیسانس تشکیل داده‌اند.

جدول ۲: مشخصات فردی نمونه مورد مطالعه

درصد مرد	درصد زن	دیپلم و زیردیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و بالاتر
۶۰	۴۰	۲۹/۴	۱۳	۳۱/۷	۲۵/۹
زیر ۲۰ سال	۲۱ تا ۳۰	۳۱ تا ۴۰	۴۱ تا ۵۰	۵۱ و بالاتر	
۰	۲۳/۳	۳۰	۲۱/۶	۲۵	

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج استنباطی

در این پژوهش، پرسشنامه‌ها با دقت و با حضور مستقیم و راهنمایی نگارنده تکمیل شده‌است به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه، ابتدا امتیاز خام هر یک از سوالات با توجه به پاسخ‌های داده شده به دست آمده و سپس میانگین وزنی هر یک از سوالات محاسبه گردید و نسبت به امتیازهای به دست آمده در جدول SWOT قرار داده شد.

تحلیل عوامل داخلی

برای سازماندهی و طبقه بندی عوامل داخلی در دو مقوله نقاط قوت و ضعف، به منظور ارزیابی روش مدیریت و واکنش سیستم به این عوامل خاص، با توجه به اهمیت مورد انتظار در تاثیر کیفیت طراحی در امنیت خیابان امام شهر ارومیه، بررسی و ضرایب تأثیر آنها به تفکیک جداول زیر تعیین گردید^۱.

جدول ۳: میانگین وزنی و امتیاز نقاط قوت خیابان امام ارومیه

ردیف	قوت	میانگین وزنی	مجموع امتیازها	امتیاز وزنی
۱	کنترل و نظارت کافی در خیابان (پلیس و دوربین مدار بسته)	۱۹/۸	۲۲۶	۴۴۷۴
۲	کنترل و نظارت کافی برای عابرین و کاربری‌های تجاری	۱۳/۴	۲۰۴	۲۷۳۳
۳	وجود نظافت و بهداشت کافی در محدوده	۶/۸	۲۰۹	۱۴۲۱
۴	وجود نظارت کافی توسط چشم خیابان (دید از پنجره‌ها)	۱۲/۶	۲۰۱	۲۵۳۲
۵	وجود نشانه‌های کافی برای جلوگیری از سر در گمی	۹/۲	۲۱۷	۱۹۹۶
	مجموع	۶۱/۸	۱۰۵۷	۱۳۱۵۶

از دیدگاه پرسش‌شوندگان مهم‌ترین نقاط قوتی که خیابان امام شهر ارومیه در زمینه امنیت از آن برخوردار است، عبارتند از: کنترل و نظارت کافی در خیابان امام توسط پلیس و دوربین مدار بسته که دارای امتیاز وزنی ۴۴۷۴، وجود نشانه‌های کافی برای جلوگیری از سر در گمی با امتیاز وزنی ۱۹۹۶، وجود نظافت و بهداشت کافی در محدوده دارای امتیاز وزنی ۱۴۲۱، کنترل و نظارت کافی برای عابرین و کاربری‌های تجاری دارای امتیاز وزنی ۲۷۳۳، وجود نظارت کافی توسط چشم خیابان (دید از پنجره‌ها) دارای امتیاز وزنی ۲۵۳۲، می‌باشد، که از نظر امتیازدهی بیشترین امتیاز مربوط به کنترل و نظارت کافی در خیابان (پلیس و دوربین مدار بسته) با امتیاز ۲۲۶ و کم‌ترین امتیاز مربوط به وجود نظارت کافی توسط چشم خیابان (دید از پنجره‌ها) با امتیاز ۲۰۱ می‌باشد.

جدول ۴: میانگین وزنی و امتیاز نقاط ضعف خیابان امام ارومیه

ردیف	نقاط ضعف	وزن	امتیاز	امتیاز وزنی
۱	عدم وجود امنیت فیزیکی و روانی در شب	۱۱/۸	۲۲۹	۲۷۰۲
۲	وجود آزار فیزیکی به دلیل ازدحام جمعیت	۱۶/۸	۳۲۰	۵۳۷۶
۳	وجود بناها و کف پوش های فرسوده و نامناسب موجب آزار بصری می شود	۹/۴	۲۰۹	۱۹۶۴
۴	میزان کاربری های نامناسب در خیابان	۶/۲	۲۹۱	۱۸۰۴
۵	عدم توجه به ابعاد انسانی در ساخت ساختمان ها و...	۲/۸	۱۸۸	۵۲۶
۶	عدم وجود امنیت فیزیکی به دلیل وجود تنش و مزاحمت و ناهنجاری های اجتماعی	۲۰/۴	۳۴۵	۸۲۸
۷	عدم وجود رنگ های آرام بخش در محدوده	۸/۴	۱۷۲	۱۴۴۴
مجموع		۷۵/۸	۱۷۵۴	۱۴۶۴۴

منبع: یافته های پژوهش

نقاط ضعف از بیشترین امتیاز به کمترین امتیاز به ترتیب ذیل شامل: عدم وجود امنیت فیزیکی به دلیل وجود تنش و مزاحمت و ناهنجاری های اجتماعی دارای امتیاز وزنی ۸۲۸، وجود آزار فیزیکی به دلیل ازدحام جمعیت دارای امتیاز وزنی ۵۳۷۶، میزان کاربری های نامناسب در خیابان دارای امتیاز وزنی ۱۸۰۴، عدم وجود امنیت فیزیکی و روانی در شب دارای امتیاز وزنی ۲۷۰۲، وجود بناها و کف پوش های فرسوده و نامناسب دارای امتیاز وزنی ۱۹۶۴، عدم توجه به ابعاد انسانی در ساخت ساختمان ها و... دارای امتیاز وزنی ۵۲۶، عدم وجود رنگ های آرام بخش در محدوده دارای امتیاز وزنی ۱۴۴۴ می باشد، که از نظر امتیازدهی بیشترین امتیاز مربوط به عدم وجود امنیت فیزیکی به دلیل وجود تنش و مزاحمت و ناهنجاری های اجتماعی با امتیاز ۳۴۵ و کمترین امتیاز مربوط به عدم وجود رنگ های آرام بخش در محدوده با امتیاز ۱۷۲ می باشد.

عوامل خارجی

برای سازماندهی عوامل خارجی در قالب مقوله های فرصت ها و تهدیدهای فراروی سیستم، با استفاده از عوامل درج بندی و با توجه به اهمیت هر یک از فرصت ها و تهدیدها و با توجه به میزان تأثیرگذاری هر یک از آنها بر امنیت خیابان امام ارومیه، محاسبه و به شرح جدول ذیل تعیین گردید.

جدول ۵: میانگین وزنی و امتیاز نقاط فرصت خیابان امام ارومیه

ردیف	فرصت	وزن	امتیاز	امتیاز وزنی
۱	امکان افزایش کاربری های شبانه به دلیل وجود روشنایی کافی	۱۸/۸	۲۷۱	۵۰۹۴
۲	امکان افزایش فضاهایی جهت برقراری تعاملات فرهنگی	۱/۴	۱۹۵	۲۷۳
۳	امکان ایجاد فضاهای تفریحی و آموزشی برای کودکان به دلیل وجود امنیت کافی	۱۶/۸	۱۹۰	۳۱۹۲
۴	امکان ایجاد یا تقویت پیوند بصری بین نقاط شاخص و تاریخی عرصه مطالعات	۶/۴	۲۴۶	۱۵۷۴
مجموع		۴۳/۴	۹۰۲	۱۰۱۳۳

منبع: یافته های پژوهش

نقاط فرصت از بیشترین امتیاز به کمترین امتیاز به ترتیب ذیل شامل: امکان افزایش کاربری‌های شبانه به دلیل وجود روشنایی کافی دارای امتیاز وزنی ۵۰۹۴، امکان ایجاد یا تقویت پیوند بصری بین نقاط شاخص و تاریخی عرصه مطالعات با امتیاز وزنی ۱۵۷۴، امکان افزایش فضاهایی جهت برقراری تعاملات فرهنگی دارای امتیاز وزنی ۲۷۳، امکان ایجاد فضاهای تفریحی و آموزشی برای کودکان به دلیل وجود امنیت کافی امتیاز وزنی ۳۱۹۲ می باشد، که از نظر امتیازدهی بیشترین امتیاز مربوط به امکان افزایش کاربری‌های شبانه به دلیل وجود روشنایی کافی با امتیاز ۲۷۱ و کمترین امتیاز مربوط به امکان ایجاد فضاهای تفریحی و آموزشی برای کودکان به دلیل وجود امنیت کافی با امتیاز ۱۹۰ می باشد.

جدول ۶: میانگین وزنی و امتیاز نقاط تهدید خیابان امام ارومیه

ردیف	نقاط تهدید	وزن	امتیاز	امتیاز وزنی
۱	کم عرض بودن معابر که بر خورد وسایل نقلیه با عابرین را افزایش می دهد	۱۵/۸	۳۰۳	۴۷۸۷
۲	بافت قدیمی منطقه و کوچه های پیچ در پیچ موجب افزایش جرم و جنایت می شود	۱۳	۳۳۵	۴۳۵۵
۳	امکان رخ دادن سرقت در پارکینگ های غیر استاندارد	۱۴/۶	۱۸۸	۲۷۴۴
۴	امکان رخ دادن سرقت و جیب بری به دلیل ازدحام و تراکم جمعیت	۱۶/۸	۳۰۷	۵۱۵۷
۵	امکان رخ دادن جیب بری و مردم آزاری در وسایل نقلیه عمومی	۱۶/۴	۲۱۹	۳۵۹۱
مجموع		۷۶/۶	۱۳۵۷	۲۰۶۳۴

منبع: یافته‌های پژوهش

نقاط تهدید از بیشترین امتیاز به کمترین امتیاز به ترتیب ذیل شامل: افزایش جرم و جنایت به دلیل بافت قدیمی منطقه و کوچه های پیچ در پیچ دارای امتیاز وزنی ۴۳۵۵، امکان رخ دادن سرقت و جیب بری به دلیل ازدحام و تراکم جمعیت دارای امتیاز وزنی ۵۱۵۷، برخورد وسایل نقلیه با عابرین به دلیل کم عرض بودن معابر دارای امتیاز وزنی ۴۷۸۷، امکان رخ دادن جیب بری و مردم آزاری در وسایل نقلیه عمومی دارای امتیاز وزنی ۳۵۹۱، امکان رخ دادن سرقت در پارکینگ های غیر استاندارد دارای امتیاز وزنی ۲۷۴۴، می باشد، که از نظر امتیازدهی بیشترین امتیاز مربوط به بافت قدیمی منطقه و کوچه های پیچ در پیچ که موجب افزایش جرم و جنایت می شود با امتیاز ۳۳۵ و کمترین امتیاز مربوط به امکان رخ دادن سرقت در پارکینگ های غیر استاندارد با امتیاز ۱۸۸ می باشد.

تحلیل و ارزیابی میزان موفقیت و مطلوبیت اجرای طرح جامع بر اساس مدل SWOT و آزمون فریدمن^۱

بر اساس مطالعات محاسبات آماری صورت گرفته با مدل فریدمن از طریق نرم افزار SPSS موارد نقاط قوت وضعف و فرصت و تهدید، هر کدام از این شاخص‌های را جداگانه با این آزمون مورد بررسی قرار داده تا موارد استخراج شده را رتبه‌بندی کرده و میانگین آنها محاسبه شود. در جداول زیر می‌توان رتبه‌ی فریدمن هر شاخص و نیز درجه آزادی و کای اسکوار و سطح معناداری آزمون را مشاهده کرد.

با توجه به جدول رتبه‌ی نقاط قوت ۲/۰۰، رتبه‌ی نقاط ضعف ۲/۲۵، رتبه‌ی نقاط فرصت ۲/۵۰ و رتبه‌ی نقاط تهدید ۳/۲۵ می‌باشند که این رتبه‌ها بیانگر این است که از میان نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید، نقاط تهدید دارای رتبه‌ی بیشتر و در نتیجه اهمیت بیشتری می‌باشند. درجه‌ی آزادی آزمون ۳، کای اسکوار آزمون ۲/۱۰۰ و

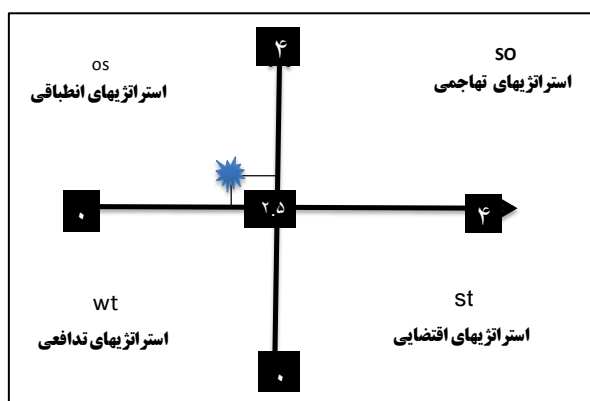
^۱ Friedman Test

سطح معناداری آزمون ۰/۵۵۲ می باشد که بیانگر معناداری آزمون است. با توجه به نمودار ماتریسی، استراتژی در نظر گرفته شده برای محدوده مطالعاتی استراتژی انطباقی می باشد و هدف کلی این استراتژی، تمرکز بر حداقل نقاط ضعف - حداکثر فرصت های بیرونی استوار است.

جدول ۷: نتایج آزمون فریدمن، رتبه بندی پارامترهای جدول SWOT (عوامل درونی (نقاط قوت و ضعف) - عوامل بیرونی (فرصت و تهدید)

عوامل درونی و بیرونی	رتبه فریدمن	درجه آزادی	کای اسکوار	سطح معنی دار
نقاط قوت	۲	۳	۲/۱۰۰	۰/۵۵۲
نقاط ضعف	۲/۲۵			
نقاط فرصت	۲/۵			
نقاط تهدید	۳/۲۵			

منبع: یافته های پژوهش

شکل ۴: راهبردهای مورد تاکید تاثیر کیفیت طراحی در امنیت فضاهای شهری خیابان امام ارومیه (منبع: یافته های پژوهش)

نتیجه گیری:

امنیت از بنیاد یتزین ارکان حیات هر فرد و جامعه است که در اعلامیه جهانی حقوق بشر به عنوان یکی از حقوق اجتماعی انسان و در ردیف آزادی است. منظور از احساس امنیت ابعاد عینی و ذهنی است. ابعاد عینی براساس آمار وقوع جرم و جنایت قابل توصیف است اما ابعاد ذهنی که از آن با تعبیر «احساس امنیت» یاد می شود تأثیرپذیری زیادی از عوامل روانشناختی دارد. همچنین «منظر شهری» اولین نقطه تماس انسان با محیط است که حواس آدمی با آن مواجه و اطلاعات لازم را از آن دریافت می نماید. مطالعات نشان می دهد که هرچه منظر در نگاه شهروندان علاوه بر بعد زیبایی شناسی آن، اطلاعات بیشتر و مناسب تری را متناسب با نیاز آدمی در محیط ارایه دهد، بر احساس امنیت در محیط می افزاید در این میان، توجه به ارتباط بین محیط مسکونی و ساختار شهرها و افزایش ایمنی آن از طریق بهبود در طراحی محیط مقوله ای است که در بسیاری از کشورها توجه لازم به آن نشده است. در این میان نتایج بررسی کیفیت طراحی در امنیت فضای شهری با تاکید بر خیابان امام شهر ارومیه نشان می دهد. لزوم توجه به ملاحظات اجتماعی امنیت در خیابان امام است که یافته های پژوهش در نقاط دیگر شهر نیز قابل تعمیم می باشد. توجه به متغیرهایی چون زیبایی، جذابیت، پاکي، عدم احساس آشفتگی، تنوع، ایمنی و سرزندگی به عنوان زیر متغیرهای مؤلفه ادارکی کالبدی و عمومی هستند که بدون در نظر گرفتن ملاحظات اجتماعی و ایجاد

احساس امنیت در در این خیابان فاقد ارزش واقعی بوده و تنها از منظر فضایی و کابندی قابل درک خواهند بود. بنابراین در برنامه ریزی فضایی ضرورت دارد با پیشبینی راهکارهایی نقش آنها را در ایجاد احساس امنیت در خیابان امام تعریف نمود. همچنین مؤلفه‌هایی که شهروندان در جهت افزایش سطح امنیت به آن پرداخته و این مقوله را مورد توجه قرار داده اند. این مؤلفه نیز با در برگیری جهت‌یابی، وجود راهنما، وجود نشانه و تأثیر زیادی بر افزایش احساس امنیت خیابان‌های شهری خواهد داشت. این موضوع با استفاده از مدل SWot و آزمون فریدمن مورد تحلیل قرار گرفت که نتایج حاصل از آن نشان‌دهنده که باید با اتخاذ استراتژی‌های مناسب بر روند استراتژی انطباقی و ارتقاء قدرت پیش‌بینی در راستای امنیت خیابان امام شهر ارومیه افزود.

- حضور مستمر و فعال نیروی انتظامی در فضاها
- توجه به ایجاد نظارت عمومی در خیابان امام از طریق فعال نمودن کاربری‌های ۲۴ ساعته
- از میان برداشتن عناصر زاید که باعث محدودیت دید در خیابان می‌شود
- سالم‌سازی محیط از طریق جمع‌آوری اوباش و افراد ناسالم
- می‌توان با کف‌سازی مطلوب احساس آسفتگی را تا حد زیادی کاهش داد.
- افزایش کمیت و کیفیت مناسب روشنایی‌ها در خیابان امام
- ارتقاء سطح فرهنگ مردم و آموزش‌های دینی و اخلاقی.

بنابراین ضرورت دارد به منظور دستیابی به احساس امنیت، به منظر شهری به عنوان اولین سطح تماس شهروندان با محیط که از دریچه نگاه بصری صورت می‌گیرد توجه ویژه‌ای داشت. مطالعات صورت گرفته بیانگر آن است که منظر شهری با در برگیری ادراک معنایی و مطلوبیت از فضا با توجه به دو اولویت «خوانایی محیط» و «ایجاد ادراک عمومی مثبت» نسبت به سایر مؤلفه‌ها تا حدود زیادی در ایجاد احساس امنیت در محلات شهری نقش سازنده‌ای را ایفا می‌نماید.

منابع

- ۱- اعتمادی‌فر، احسان، ۱۳۸۹، نقش روشنایی شهری و طراحی نورپردازی در امنیت شهر تهران (با تأکید بر اصول صحیح نورپردازی در مناظر شهری)، برگزیده مجموعه مقالات دومین همایش جامعه ایمن شهر تهران، ۳۰۶ - ۲۸۵.
- ۲- ادیبی سعدی‌نژاد، فاطمه؛ عظیمی، آزاده، ۱۳۹۰، تبیین امنیت در محیط شهری بر مبنای پارامترهای کالبدی و طراحی (مورد شهر بابل‌سر)، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، شماره ۱۵، صص ۲۶ - ۳.
- ۳- الیاس‌زاده مقدم، نصرالدین؛ ضابطیان، الهام، ۱۳۸۹، بررسی شاخص‌های برنامه‌ریزی شهری مؤثر در ارتقای امنیت زنان در فضاهای عمومی با رویکرد مشارکتی، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۴۴، صص ۵۶ - ۴۳.
- ۴- بیات، بهرام، ۱۳۸۷، تبیین جامعه‌شناختی احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی، نامه علوم اجتماعی، دوره ۱۶، شماره پیاپی ۳۵، صص ۱۳۲ - ۱۱۵.
- ۵- پیشگاهی‌فرد، زهرا؛ احمدی‌دهکاء، ۱۳۸۹، ارزیابی تهدیدات امنیت ملی در مرزهای شمالی ایران، فصلنامه جغرافیایی آمایش، شماره ۹، صص ۷۷ - ۵۳.
- ۶- جکوبز، جین، ۱۳۸۶، مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه: حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطون، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- ۷- حسینی، فرزانه، ۱۳۸۷، بررسی و ارزیابی شاخص‌های کالبدی - کارکردی موثر بر ارتقا امنیت فضاهای عمومی شهری (نمونه موردی: پارک دانشجو)، پایان نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، تهران، دانشگاه تربیت مدرس
- ۸- رهنما، محمدرحیم؛ آفتاب، احمد، ۱۳۹۳، مکان‌یابی ایستگاه‌های آتش‌نشانی شهر ارومیه با استفاده از GIS و AHP، جغرافیا و توسعه، شماره ۳۵، صص ۱۶۶ - ۱۵۳.
- ۹- سرائی، ریحانه؛ سروری، هادی، ۱۳۹۳، بررسی عوامل کاهش احساس امنیت و ایمنی و افزایش احساس ترس در فضاهای شهری، کنفرانس ملی الکترونیکی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی.
- ۱۰- شیعه، اسماعیل، ۱۳۸۶، آماده‌سازی شهر برای کودکان، تهران، نشر شهر.
- ۱۱- صالحی، اسماعیل، ۱۳۸۷، ویژگی‌های فضای شهری امن، تهران، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.
- ۱۲- ۱۲- صالحی امیری، سیدرضا؛ خدایی، زهرا؛ پورخیری، علی، ۱۳۹۰، شاخص‌های تحلیل امنیت در فضاهای شهری، سومین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری، مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد،
- ۱۳- قرائی، فریبا، ۱۳۹۱، شناسایی عوامل کیفیت محیط با تکیه بر ویژگی‌های کالبدی و زیبایی‌شناختی و تأثیر آن بر حضور زنان در فضاهای عمومی شهر، اولین همایش زنان و زندگی شهر.
- ۱۴- ۱۴- گلی، علی، ۱۳۹۰، زنان و امنیت در فضای عمومی شهری (مطالعه موردی: پارک آزادی شیراز)، جامعه شناسی، شماره دو، ۱۶۵ - ۱۴۳.
- ۱۵- گیدنز، آنتونی، ۱۳۷۷، پیامدهای مدرنیته (محسن ثلاثی: مترجم)، تهران: نشر مرکز.
- ۱۶- لطفی، صدیقه؛ بردی آنامرادنژاد، رحیم؛ ساسان‌پور، محمد، ۱۳۹۳، بررسی احساس امنیت در فضاهای عمومی (مطالعه موردی کلانشهر شیراز)، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، دوره ۵، شماره ۱۹، صص ۵۶ - ۳۹.
- ۱۷- مافی، عزت‌الله؛ سقایی، مهدی، ۱۳۸۸، کاربرد مدل MS- SWOT در تحلیل مدیریت گردشگری مطالعه موردی: کلانشهر مشهد، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۱۴.
- ۱۸- ماندل، رابرت، ۱۳۸۷، چهره متغیر امنیت ملی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی غیرانتفاعی.
- ۱۹- مویدی، محمد؛ علی‌نژاد، منوچهر؛ نوایی، حسین، ۱۳۹۲، بررسی نقش مؤلفه‌های منظر شهری در ارتقای سطح احساس امنیت در فضاهای عمومی شهری (نمونه مورد مطالعه، محله اوین تهران)، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۳۵، صص ۱۹۱ - ۱۵۹.
- ۲۰- یوسفی، نیلوفر، ۱۳۹۳، سنجش امنیت در محلات شهری (مطالعه موردی محلات مرداوینج و مفت آباد شهر اصفهان)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، سال سوم، شماره ۱۱، صص ۱۲۶ - ۱۱۳.
- 21- Bayanlo, Yousef, Mansurian, Muhammad karim, 2007, Relation of population density with rate and type of crime, Journal of Refah-e-Ejtemaei, Tehran, Vol.6, No.37.
- 22- Boyle, Julie & Dr Findlay, Catherine and Forsyth, Leslie, 2001, An Investigation into Women's Perceptions of Fear and the Design of the Urban Environment, Open space, London, Edinburgh College of Art, School of Architecture, Tourism Management.
- 23- Bryson JM, 2004, Strategic planning for public and nonprofit organization (Trans. by Monavarian A). 2nd ed. Tehran: State Management Training Center; [Persian].

- 24- Brunson, C. & Gilroy, R. & Madani Pour, A. & Roe, M. & Thompson, I. & Townshend, T, 1995, Safety, Crime, Vulnerability and Design -A Proposed Agenda of Study. University of Newcastle. 24P.
- 25- Crowe, T, 2000, Crime Prevention Through environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts, Butterworth, Heinemann, Oxford.
- 26- Howard, John (1999) : "FEAR OF CRIME", Society Of Alberta, www.elsevier. com.
- 27- P. cozens, 2008, crime prevention through environmental design in western Australia: planning for sustainable urban futures, Department of Urban and Regional Planning, Curtin University of Technology, Western Australia.
- 28- Minnery, John, Lim, Bill, 2005, Measuring Crime Prevention Through Environmental Design, Journal of Architectural And Planning Research, vol. 330.
- 29- Siebel, walter, and Wehrheim, jan, 2003, security and the urban public sphere, the german journal of urban studies, vol. 42, no. 2.
- 30- Srivastava, P.K., et al .2005. Singh, stakhobler- based swot a hahgsistor successful municipal solid wastemanagement in lucknow, India waste management, 25, PP. 34-38.
- 31- www.pps.org, 2006.